

Cikkismertetés: Hogyan csökkenthető az internetes zaklatás? – Egy szisztematikus áttekintés következtetései

Article review: How to reduce cyberbullying? –
The conclusions of a systematic review

Ismertető:	Prievara Dóra Katalin
Ismertetett cikk:	Polanin, J. R., Espelage, D. L., Grotz, J. K., Ingram, K., Michaelson, L., Spinney, E., Valido, A., Sheikh, A. E., Torgal, C., & Robinson, L. (2021). A systematic review and meta-analysis of interventions to decrease cyberbullying perpetration and victimization. <i>Prevention Science: The Official Journal of the Society for Prevention Research</i> , 1–16. doi: 10.1007/s11121-021-01259-y
Kulcsszavak:	internetes zaklatás; online zaklatás; intervenció
Keywords:	cyberbullying; online bullying; intervention

Beküldve: 2022. 04. 15., elfogadva: 2022. 06. 10., doi: [10.24365/ef.v63i3.8396](https://doi.org/10.24365/ef.v63i3.8396)

HÁTTÉR

A gyermekek körében is megjelenő internetes zaklatás (más néven cyberbullying vagy online zaklatás) alapvető jellemzőiben megegyezik a hagyományos iskolai zaklatással, hangsúlyos az ismétlődő jelleg, az egyenlőtlen erőviszony és az ártó szándék megléte. Ugyanazok a szerepkörök azonosíthatók: az áldozat, a zaklató és a szemlélők – bár ez utóbbiak száma jóval nagyobb egy internetes zaklatás esetén. További különbség, hogy a cyberbullying esetén infokommunikációs technika (például e-mail, azonnali üzenet, chatszoba, közösségi oldal) használatával történik a zaklatás, ami jelenthet sértő üzeneteket, jelszavak vagy személyes információk elutajdonítását, továbbá csoportból, interakcióból való kizárást is. A zaklatás ebben az esetben már nem korlátozódik személyközi interakciókra, hanem bárhol és bármikor megtörténhet.

A kutatási eredmények azt mutatják, hogy az iskoláskorú gyermekek esetén az internetes zaklatás magatartási és teljesítményi problémákhoz vezet mind az áldozat, mind a zaklató esetében, például szerhasználathoz, agresszióhoz, tanulmányi eredmények romlásához, depresszió kialakulásához. Ennek ismeretében számos iskolai programot dolgoztak ki és alkalmaztak az online zaklatás gyakoriságának csökkentése érdekében.

MÓDSZER

A kutatás célja az internetes zaklatás előfordulásának csökkentésére kidolgozott különböző prevenciós programok hatásosságának a vizsgálata volt. A vizsgálatba olyan 1995 és 2018 között készített angol, spanyol és török nyelvű tanulmányokat válogattak be, amelyek óvodáskorúaktól egészen tizenkettedik osztályos gyermekek bevonásával zajlottak.

A tanulmányok gyűjtése tizenöt online adatbázisban folyt, emellett a szerzők célzott keresést is végeztek több folyóiratban az iskolai, illetve internetes zaklatás kulcsszavak felhasználásával, és az elemzésbe bekerült tanulmányok hivatkozási listáit is áttekintették további, potenciálisan használható vizsgálat után kutatva.

Az összehasonlító elemzésbe összesen 50 tanulmány került, 320 eredmény hatását vizsgálták meg, így végül a kutatásokban 45.371 résztvevő adatait elemezheték. A bevont tanulmányoknak nem feltétlenül az internetes zaklatás volt a fő vizsgálati területük, azonban az internetes zaklatás elkövetésére vagy az áldozattá válásra vonatkozó adatokkal rendelkeztek.

EREDMÉNYEK

A szisztematikus áttekintés és metaanalízis azt mutatta, hogy az iskolai programok képesek

csökkenteni a valószínűségét annak, hogy a gyermekek internetes zaklatás áldozataivá vagy elkövetőivé váljanak. Különösen akkor bizonyultak hatékonynak a beavatkozások, ha a mintában magas volt a fiúk aránya, a gyermekek magasabb társadalmi-gazdasági helyzettel rendelkeztek, illetve ha a programelemek között megjelent az internetes zaklatás is. Az iskolai prevenciós programok bevezetésének következtében csökkent mind az internetes, mind a hagyományos iskolai zaklatás elkövetése és az áldozattá válás előfordulása egyaránt.

A programok elemzése során hét gyakran megjelenő programelemet tudtak elkülöníteni: készségfejlesztés, tananyagfejlesztés és anyagkészítés, pszichoedukáció, multimédiás anyag, képzés a tanárok, diákok és szülők részére, iskolai klíma vagy irányelv, és egyéni vagy csoportos célzott beavatkozás. A programok csaknem 80%-a tartalmazott valamilyen formában készségfejlesztést, 67%-a készített tananyagot, míg 65%-ban megjelent multimédiás anyag is.

A készségfejlesztés során a gyermekek megtanulják, mi a megfelelő reakció olyan szituációkban, amelyek internetes zaklatáshoz vezethetnek. Ennek általában a szerepjáték az eszköze, videók elemzése és körbeszélgetések folytatása. A tananyagfejlesztés jelentősége abban áll, hogy univerzális iránymutatót ad tanároknak, tanácsadóknak, az iskola dolgozóinak és esetenként a gyermekek családtagjainak is az internetes zaklatásról. Általában többalkalmas, körülbelül

45 percig tartó alkalmak megtervezésére szólnak, rendszerint munkafüzetrel vagy egyéb segédanyaggal. A pszichoedukáció szemléletű intervenciók fókuszában a tudatosság és a megértés fejlesztése áll, a hatékony megküzdési stratégiák elsajátítása. A multimédiás anyagok készítése azt jelenti, hogy a tananyag is lehet online, különböző webes felületeket, videókat is használhatnak az internetes zaklatás megismeretése során. A képzés nemcsak tanárok, hanem szülők bevonásával is történhet, a cél azonban közös: hogy meg tudják előzni, észrevenni és kezelni az internetes zaklatást. Az iskolai klíma azt jelenti, hogy a kortárskapcsolatok javításával, a közösségi élmény kialakításával a zaklatás előfordulása csökkenthető. Míg az egyéni vagy csoportos célzott beavatkozás arra utal, hogy előfordulhatnak olyan speciális gyermekcsoportok, amelyek külön figyelmet igényelnek. Ilyenkor az intervenció már nem az általános irányelvek mentén történhet, hanem fókuszáltan, a kiscsoport egyéni igényeinek megfelelően.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az óvodáskortól tizenkettedik osztályig terjedő, vizsgált iskolai prevenciós programok képesek csökkenteni, mind a hagyományos iskolai, mind az internetes zaklatás előfordulását. A programok különösen akkor hatékonyak, ha jól azonosíthatóan megjelenik bennük az internetes zaklatás, mint önálló témakör.

AJÁNLÁS A HAZAI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

Az eredmények azt jelzik, hogy a különböző, zaklatással foglalkozó prevenciós programok akkor a leginkább sikeresek, ha nem általánosságban foglalkoznak az agresszív viselkedések csökkentésével, hanem speciális elemként, külön az internetes zaklatással is foglalkoznak. Mivel a kutatás korábbi empirikus adatok hatását elemezte, az eredmények támpontul szolgálhatnak a hazai szakemberek számára is, felhívva a figyelmet az internetes zaklatás témájának fontosságára.

Az Innovációs És Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból Finanszírozott szakmai támogatásával készült. A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-Fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

HIVATKOZÁSOK

Polanin, J. R., Espelage, D. L., Grotz, J. K., Ingram, K., Michaelson, L., Spinney, E., Valido, A., Sheikh, A. E., Torgal, C., & Robinson, L. (2021). A systematic review and meta-analysis of interventions to decrease cyberbullying perpetration and victimization. *Prevention Science : The Official Journal of the Society for Prevention Research*, 1–16. doi: 10.1007/s11121-021-01259-y

Információk a szerzőről

Prievara Dóra Katalin

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Alkalmazott

Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézet, Egészségpszichológia és

Mentálhigiéné Tanszék, Szeged; MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport, Szeged

prievara.dora.katalin@szte.hu

Válogatás korábbi lapszámok kapcsolódó cikkeiből

[Cikkismertetés: Tanuljunk együtt, hogy csökkenjen az iskolai zaklatás és agresszió!](#)

[A kortársbántalmazás \(bullying\) mint népegészségügyi probléma](#)